

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

УПРАВЉАЧ, БИБЛИОТЕКАР И ПИСАЦ

Драги Вуксановићи,
Уважени председниче Матице српске,
Драге библиотекарке, библиотекари,
Драги матичари, даме и господо,

Дозволите да своју реч, на овом комеморативном сабрању, посвећеном академику Миру Вуксановићу, придружим бираним речима мојих уважених пријатеља и колега. Реч је о човеку који је оставио великог трага у култури Србије, дајући јој много вредних приноса – и као управљач, и као библиотекар, и као писац.

Библиотечком делатношћу академик Миро Вуксановић успешно се бавио педесет година, као управник три библиотеке: Градске библиотеке „Карло Бијелицки” у Сомбору (1975–1988), Библиотеке Матице српске (1988–2014) и Библиотеке САНУ (2011–2026). Био је оснивач и директор Издавачког центра Матице српске и уредник „Антологијске едиције *Десећ векова српске књижевности*”, која излази од 2010. године. У Библиотеци Матице српске, најстаријој српској библиотеци националног значаја и првој јавној библиотеци у Срба, био је управник с најдужим управничким стажом, 26 година – од 16. октобра 1988. до 16. јуна 2014. Радио је темељно и посвећено, тежећи сталном иновирању и унапређењу делатности. У Библиотеци је 1989. започета електронска обрада публикација, а када је успостављена узајамна каталогизација (2003), електронски каталог БМС постаје основни и већински део Виртуелне библиотеке Србије. Значајно је увећан фонд библиотечке грађе, унапређена је размена публикација, с преко триста установа, у више од педесет земаља. Фонд је обогаћен и новим поклон-библиотекама, међу којима се посебно истичу легат Никол и Сретена Марића (1989), са близу 15.000 публикација и његошолошка збирка

професора Владимира Отовића (2004), која садржи сва прва издања Његошевих дела и богату грађу о Његошу. Развијена је реферална делатност. Опремљене су радионице за конзервацију и ресторацију публикација, што је посебно допринело заштити библиотечке грађе као споменика културе од изузетног значаја. Отворена је Читаоница за раритете и Читаоница за научни рад. Обезбеђена је посебна зграда за смештај публикација са три хиљаде и триста квадратних метара и изграђена је нова зграда у саставу постојеће зграде БМС. Изградња нове зграде, површине четири хиљаде и триста квадратних метара, на четири нивоа, започета је 1991, а свечано је отворена новембра 2007. године.

Нарочит замах начињен је у издавачкој делатности БМС, захваљујући његовој иницијативности и ангажовању на уредничким пословима. Настављено је издавање *Библиографије књига у Војводини*, обновљен је 1990. *Годишњак Библиотеке Мајнице српске* (за 1989. год.) и обновљене су *Весџи* (1992), гласило БМС. Покренуте су три серије каталога старих књига и легата БМС. До 2013. у њима је објављено 28 томова – *Тирилске рукописне књије БМС* (15 књ.), *Кашалој сџарих и рејких књија БМС* (8) и *Кашалој леђаја БМС* (5). Објављена је и прва књига у едицији *Кашалој посебних збирки*. Покренуте су и едиције *Трајови* и *Посебна издања*. Посебно се истиче капитална *Библиографија Иве Андрића*, највећа персонална библиографија у српској историји (преко 20.000 библиографских јединица) – заједничко издање Задужбине Иве Андрића, САНУ и БМС. Поред увођења електронске обраде публикација настојао је да се и други послови аутоматизују. Сервис *Моја библиотека* успостављен је 2011, а 2012, омогућено је електронско поручивање публикација. Дигитална библиотеке БМС, данас највећа у земљи, постављена је на сајт БМС 2011, а 2013. године започети су и послови вођења електронског регистра старе и ретке библиотечке грађе.

Књижевно дело академика Мира Вуксановића је овенчано бројним наградама, о њему су исписани мноштвени текстови, из пера наших угледних тумача књижевности, који су, најнепосредније, оверили његово стабилно место у корпусу свеколике српске књижевности. Тако је, примерице, Светозар Кољевић, записао да његове *нелинеарне ѝријоведне окоснице* сведоче о *свејћу* и *времену* у којима су стасале, али и о судбини *нарајивне сџрукџуре романа*, и да, у њима, он *ѝризира живојисну истџорију свој завичаја у мещавини ѝредања, обичаја, људских судбина и ѝриродних ѝојава*. Никша Стипчевић пак његове романе тумачи као неку врсту *ѝријоведној виѝража*, где *свако окце своју свејљосџи има*. Јован Делић у његовом делу препознаје поетику *енциклоједијској ѝријоведанања*, наводећи да *Семоль ѝрилоџија* и *Далеко било нарушавају ѝранице*

између поезије и прозе и да је, у њима, језичко памћење претворио у уверљиво уметничко трајање; Иван Негришорац његове романе одређује као неку врсту *посимодерног епноромана*, наводећи да су лековити и у *естетском*, и у *етичком* и у *еписиенцијалном* кључу, док Александар Јерков оцењује да он, заправо, пише о *свећу* којега више нема и да *семољ-речи* више мистификују нешто *чије* казују. Славко Гордић вели да је он *Бећковић* у *прози*, будући да је овој двојци *златоустих* заједничко оживљавање *неповраћно минулог света* и *језика*. Песници Матија Бећковић, Момир Војводић и Буца Мирковић сведоче о *роману речнику*, у којем је аутор ишао и даље од Вука (Бећковић), о уздарјима српском језику и књижевности *са жилишћима на ком је име, језик и вјера најчуваније имање одувек* (Војводић), именујући га као *архиведача* и *сневача*, чији је *енциклопедијски речник душиним љућевима* пронађен у *Семољ јори* (Мирковић). Сагласно томе, у њему је веома лако, указати на удео личног и аутобиографског, фактографског и објективистичког, најпосле, и на удео апстрактног и појединачног. У првом случају се свет посматра кроз *кључаоницу анегдоте* и *дескрипције*, у другом се, дискретно, изриче суд о нечем и дају одговарајући закључци, у трећем се, на нивоу телеграфске сажетости, на нивоу апстракције, проговара о малим људским слабостима које, очас, постају велике.

У свету који *шкрипи* и *прећи да се сруши*, у којем ходамо између замки, *по стицима зида трагскога*, у дело академика Мира Вуксановића уграђена је и памет многа и очи небројене. Оно што је, у битноме, омеђило његове животворне и суштинотворне силе јесте наука, за сва колена и колена, да је свет неопходно гледати очима властите културе и властитог језика, да велика дела, односно, вековечито књижевно тројство (Вук–Његош–Андрић) живе у свом времену, али и у *великом времену*, још интензивнијим и пунијим животом. Јер, све што припада само садашњем времену умире заједно с њим. Отуд његов откривалачки поглед ка оплођујућој прошлости, која, стваралачки, саздаје садашњост, а будућност испуњава и обасјава надом. Порука је то да дишемо дахом својих предака, да се надахњујемо трудом својих очева, да човек с кореном иде укорак са својим народом и да је његово дисање знак живота тог народа. Једном речју, као што се на обновљеној икони појављују *несћали облици старог писма*, тако је и неопходно присетити се старе мудрости и снаге, оних *знакова поред љућа* који су градили наше претке.

Па нек граде и наше сећање на лик и дело академика Мира Вуксановића. Нек му је вечна хвала и слава!

(Беседа изговорена на комеморативном скупу посвећеном академику Миру Вуксановићу у Матици српској, 30. марта 2026)